Dubbeln:r, pris 40 öre.

SVENSK MUSIKTIDNING

N:r 8-9. | Redaktör och utgifvare: GUNNAR NORLÉN. Riks 647. UPPSALA. Allm. 248. | NORDISKT MUSIKBLAD. Uppsala den 15 Oktober 1912. | Expedition: Eriksgatan 15, Uppsala. Pris: Helår 5 kr. Lösnummer 25 öre. Dubbelnummer 40 öre. Annonspris 20 öre pr petitrad. | 32 årg.

Anna Karlsohn.

Svensk Musiktidning har vid tvenne föregående tillfällen haft anledning att närmare dröja vid fröken Anna Karlsohns konstnärspersonlighet, senast i november 1903, då hon kunde blicka tillbaka på en 25-årig verksamhet vid Operan som sångartist. Då vi nu på nytt meddela hennes bild och några data ur hennes på plikttroget arbete i konstens tjänst inriktade lefnad, är orsaken därtill den, att hon förra våren, närmare bestämdt den 1. april, som Marcellina i »Figaros bröllop» för alltid tog afsked af den scen, hon så många år tillhört.

Det var den 18. oktober 1878 som fröken Karlsohn hade sin första debut å vår operascen såsom Cherubin, en inauguration till ett rollfack, som skulle blifva hennes specialitet på denna scen. Efter fortsatt debuterande såsom Siebel och Zerlina blef hon den 1. dec. 1879 med fast anställning fästad vid Operan, som hon sedan tillhört oafbrutet till i år. Begåfvad med en särdeles klar, hög och välklingande stämma, hvilken natur och konst förlänat en böjlighet som lätt öfvervann koloraturens svårigheter, en hurtighet och glädtighet, för hvilken inga hinder syntes omöjliga, blef den unga sångerskan en verklig ackvisition för Operan, speciellt i lifligare goss- och fruntimmersroller. Säkerligen har fröken Karlsohn lika ofta visat sig för publiken i manlig dräkt som i kvinnlig, helst som hon i de så ofta gifna Gounodska favoritoperorna länge var en självskrifven Stefano och Siebel, liksom Jemmy i »Wilhelm Tell». Utom de nämnda rollerna af detta slag anteckna vi vidare hennes Puck i »Oberon», Benjamin i »Josef i Egypten», negergossen i »Paul och Virginie», markis de Flarambel i »Konungen har sagt det», Carlo i »Hälften hvar», Mazetto i »Sylvia», Sandman i »Hans och Greta», Urbain i »Hugenotterna», Meg Page i »Falstaff» samt herdegossen i »Tannhäuser». De kvinnliga rollerna, som hörde till hennes repertoar, voro emellertid dubbelt flera. Främst bland dessa räknades Philine i »Mignon» samt Michaela och Mercedes i »Carmen», men vi fullständiga listan med följande partier: Elvira i »Don Juan» och »Den stumma», Blonde i »Enleveringen ur Seraljen», Matilda och Jemmy i »Wilhelm Tell», Fatima i »Oberon», Isolin

Anna Karlsohn.

i »Jean från Nivelle», Nemea i »Konung för en dag», Anna i »Muntra fruarna» och »Friskytten», Lady Harriet i »Martha», Berta i »Nürnbergerdockan», Rosina i »Barberaren», Irma i »Muraren», Mirza i »Lalla Rookh», Emilie i »Målaren och modellerna», Prascovia och Nathalia i »Nordens stjärna», Inez i »Afrikanskan» och »Granadas dotter», Geruma i »I Fireuze», Jenny i »Hvita frun», Ellen i »Lakmé», Marcellina i »Fidelio» och »Vattendragaren», Therèse i »Guldkorset» och »Diamantkorset», Flora i »Den vilseförda», Georgette i »Villars dragoner», Brigitta i »Jolantha», Babinette i »Advokaten Pathelin», Susanna i »Figaros bröllop», Eurydike i Glucks »Orfevs», Gerhilde i »Valkyrian», Pousette i »Manon» och Artemis i »Iphigenia i »Aulis», till hvilka kommo flera andra, smärre roller.

Utom Stockholm har fröken Karlsohn med stort bifall sjungit å konserter flerstädes i landsorten och äfven uppträdt i Köpenhamn, dels tillhörande Stockholmska operasällskapet, som gästat där, dels å flera konserter under sommarbesök i Danmark.

Vid tiden för kungajubiléet 1897 erhöll fröken Karlsohn som belöning för sin då nära tjuguåriga verksamhet vid Operan medaljen »Litteris et artibus».

*

Anna Margareta Karlsohn är född i Gällstad, Elfsborgs län, den 10. mars 1852. Af sin far, som var organist, erhöll hon sin första musikundervisning, hufvudsakligen i orgelspelning och harmoni, samt tog vid femton års ålder organistexamen i Skara. Fyra år därefter, 1872, inskrefs hon som elev vid Musikaliska akademien, där hon först studerade i orgelklassen och stannade ett och ett halft år. Af brist på medel tog hon sedan anställning vid »Nya svenska damkvartetten», med hvilken hon bereste Norge, Danmark, Tyskland, Holland och Belgien under ett par år. Hemkommen inskrefs hon ånyo bland eleverna vid konservatoriet, men då hennes håg alltmera vändes åt sången och det befanns att hennes anlag härför voro betydande nog att förtjäna utbildas, profvade hon för inträde i professor Günthers sångklass, och kom sedan in i den s. k. artistklassen, hvarefter hon, som sagdt, debuterade å Operan år 1878.

När hon nu säger farväl åt denna scen, kvarlämnar hon minnet af en samvetsgrann och framgångsrik konstnärinna, som under denna långa rad af år och roller i högre grad än mången annan förtjänar ett varmt och uppriktigt tack icke minst från alla dem, som under denna tid fått njuta af hennes ljusa konst.

Musikprocessen i Uppsala år 1800.

Ett kulturhistoriskt kuriosum, upptecknadt för Svensk Musiktidning

af *G. N.*

Uppsala studerande ungdom var vid sekelskiftet 1800 i hög grad frisinnad. Franska revolutionens läror hade vunnit liflig anklang, och man var ingalunda rädd för att säga ut sitt hjärtas mening. Så t. ex. omtalar W. F. Palmblad, att, då tryckfriheten förbjöds år 1793, en stor del af studentkåren anlade sorg. Förföljelsen mot Thorild och den gemena hämnden mot Magdalena Rudenschöld gåfvo äfven anledning till demonstrationer.

Bland de män, som i detta sammanhang förnämligast läto tala om sig, voro den berömde filosofen professor Benjamin Höijer, den unge baron Hans Hierta (sedermera den store statsmannen och skriftställaren under det oadliga namnet Hans Järta) samt docenten Gustaf Abraham Silverstolpe.

Den sistnämnde är hufvudperson i det charivari, hvars följd blef den s. k. musikprocessen, hvadan vi här vilja ägna honom en något närmare uppmärksamhet.

Son af bankkommissarien Fredrik S. och friherrinnan Eleonora Katarina Leyonhufvud samt yngre broder till skalden Axel Gabriel S. föddes Gustaf Abraham S. i Stockholm den 31. oktober 1772, blef student i Uppsala 1790, fil. magister 1794 samt politices docent 1797. Han var liten till växten och puckelryggig, »hvarför han af sina fiender, fosforisterna, kallades 'Silfverpuckel'. Han uttryckte sig lifligt, träffande, kort och bestämdt, stundom skarpt och satiriskt». (K. G. Odén i »Östgöters minne», Sthlm 1902.)

W. F. Palmblad lämnar följande måhända något öfverdrifna och partiska skildring af hans Uppsalalif. (Biogr. lex. Band XIV.)

»Kort efter det Silfverstolpe tagit graden, köpte han sig, ehuru veterligen medellös, ett eget stenhus (sedermera Upplands nationshus) samt anlade bokhandel för svensk och utländsk litteratur både i Stockholm och Uppsala. Kring sina egna väggar uppställde den unge magistern rader af praktfullt inbundna böcker, hvilka till det mesta (såsom vi hört påstås) lämnades olästa. Därjämte höll han egen hushållning, bjöd tidt och ofta till sitt bord ställets yngre celebriteter, förlade en Litteraturtidning, i hvilken de flesta af akademiens yngre litteratörer deltogo, och gaf frikostiga honorarier. Med ett ord: Vår man uppträdde som ett slags mecenat och lefde med en viss glans, på en tämligen stor fot.

Själen i denna bostad och i dessa lärda företag var filosofen Benjamin Höijer, som fritt lefde i S:s hus och presiderade vid hans bord. Tillika upptogos där förmögna ynglingar, som kunde väl betala. Priset var dock ej öfverdrifvet, ty bordet var läckert, emedan filosofen var en gourmand, så till kvantitet som kvalitet. Man sjöng frihetssånger vid rykande bålar, höll ljungande tal, förde lättsinniga diskurser, fiendtliga mot religion, moral och samhälle, och bedref då och då hvarjehanda excesser. Så vildt och fräckt lär dock icke sällskapet gått till väga som dess föregångare i Leopolds och Paykulls ungdomstid, då bl. a. en sommarnatt bacchanaliska orgier firats i själfva Uppsala domkyrka.

I alla fall var den Höijer-Silfverstolpeska table ronde långt ifrån att vara en dygdeskola för ungdomen. Ynglingarna, oändligt smickrade att upptagas i kretsen af snillen såsom de nämnda och flera andra, hvilka kommo som gäster, insögo med begärlighet de i a l l a hänseenden frisinnade läror, som vid dessa dagliga symposier föredrogos. Icke heller var inrättningen fördelaktig för deras kassor. Ej nog därmed, att betalningen var hög, utan det lär äfven under den senare tiden, då entreprenörens kredit började svikta, en och annan gång hafva händt, att den förut betalda spisningen ett godt stycke före terminens slut upphörde och spisgästerna fingo se sig om på annat håll. Dessa små motgångar, öfver hvilka värd och gäster skrattade, hindrade icke ungdomen att för nästa termin ånyo sollicitera om platser i den olympiska församlingen.

Detta sällskap — utom eller inom taffeln — kallades Juntan.»

Så långt Palmblad. Emellertid torde denna framställning kunna sägas vara rätt ensidig. Visserligen läses på annat håll om Silfverstolpe, att han »frisinnad, som han var, och förfäktare af nya idéer, af myndigheterna betraktades som en sannskyldig jakobin, hvarför han blef utsatt för verkliga förföljelser» (Odén o. a.). Men han var ock enligt samtidas vittnesbörd en ganska kunskapsrik och mycket duglig personlighet. Särskildt nitälskade han i hög grad för spridande af kännedom om vetenskapens framsteg, främst om den kantska filosofien. Så utgaf han »Tidning för litteratur» 1793—1796 samt »Journal för svensk litteratur» (fem band) 1797—1799, hvilken senare publikation särskildt utgjorde en verklig epok i fosterlandets kritik, framför allt tack vare Höijers bidrag, som voro dess kärna. Silfverstolpes egna bidrag utmärkte sig mindre genom grundlighet och djupare insikter än genom en rask och liflig stil samt en bitande och oftast bitter kvickhet på bekostnad af olyckliga öfversättare eller vanlottade rimsmidare. Hans satir var oftast väl mycket hvass, och hans skalkaktighet satte också inom kort p för hans vidare akademiska bana.

Det var om våren år 1800, och den stormiga riksdagen i Norrköping hade nyss afblåsts. Den följdes emellertid omedelbart af konung Gustaf IV Adolfs och hans gemåls kröning. Denna högtidlighet blef ett verkligt riksspektakel från början till slut. Vi vilja här efter grefve Magnus Björnstjernas anteckningar anföra en beskrifning häröfver.

Klädd i krona och mantel besteg konungen kröningshästen. Denne var något yster, och för att få honom spak gjorde konungen en volt med honom utan att först ha tillsagt de båda kammarjunkarna, grefvarna Fersen och Wachtmeister, som uppburo manteln, att släppa denna. I stor gala måste således dessa granna herrar springa i galopp rundt omkring den högst smutsiga gården, nedstänkta från hufvud till fot. Men än värre blef det, när processionen kom förbi ett hus, där en fru bodde, som var berömd för sin skönhet. Kröningshästen, inriden af hofstallmästaren grefve Frölich, som ofta hade stannat här för att föra en artig konversation med den sköna, ville nämligen äfven nu efter gammal vana här göra halt, och konungen, »som var mäkta skral äfven såsom ryttare», vågade icke försöka tvinga sin istadiga gångare utan satt af och måste låna en annan icke beprydd häst för att fortsätta tåget. Vid S:t Olaikyrkan mottogos majestäterna af rikets prelater, utstyrda på ett sätt, som ej var ägnadt att dämpa löjet hos de närvarande. De högvördiga voro nämligen på allernådigste befallning prydda med de då för första gången sedan katolska tiden synliga höga biskopshättorna. »Biskop Munck bugade sig så djupt, att hans mössa gaf drottningen skrapnos, och man höll på att gapskratta, då Munck mässade bönen öfver drottningen, ty det var som ett ostämdt orgelverk, där alla möjliga stämmor finnas utom vox humana.» Men det ynkligaste af allt var dock biskop Lindbloms kröningspredikan, som enligt samtidas anteckningar lär ha varit ända till vämjelighet fullproppadt med smicker.»

Men hvad var denna »fast ynkeligha Comædia» emot den akademiska festlighet, som i Uppsala ägde rum med anledning däraf! Vi ha haft den lyckan att i universitetsbibliotekets gömmor påträffa en urkund med följande uttömmande titel:

»Handlingar i det af tillförordnade Actor Herr Vice Häradshöfdingen Ullberg till Consistorium Academicum Minus i Uppsala instämda mål, rörande de Oordentligheter, hvilka förefallit vid uppförandet af Musiken å Gustavianska Lärosalen den 4:de April 1800, då högtidligheten af deras Kongl. Majestäters Kröning med offenteligt tal firades» — en lunta på 259 sidor, tryckt hos Anders Zetterberg, Stockholm, 1800, jämte ett Bihang, utgånget från Kumblins officin året därefter.

I det följande vilja vi söka skildra dessa tilldragelser efter detta arbete. Förut ha t. ex. den ofvan nämnde Palmblad (Sv. Biogr. Lex. g. f., 14) och den bekante Crusenstolpe bearbetat samma ämne men alldeles vanställt detsamma. Äfven den samvetsgranne och vakne forskaren Birger Schöldström har i sina »Förbiskymtande skuggor» något, fastän mera flyktigt, uppehållit sig vid detta märkliga rediculum.

*

Akademiska kapellet bestod för hundra år sedan liksom i våra dagar till en stor del af amatörer inom studentkåren. Director musices var en gammal f. d. löjtnant Lars Fredrik Leijel, som antagligen fått platsen som en sinekur och efter allt att döma varit en uteslutande parodisk företeelse, i musikaliskt afseende åtminstone, på denna plats. I rättegångsreferaten finnas gång efter annan yttranden, som ge detta vid handen. Han vore alldeles oskicklig till musik; han hade en »inskränkt musikalisk kännedom, och hans ovana att med tillbörlig färdighet handtera sitt instrument (violin) hade i synnerhet ådragit honom hans lärjungars mindre aktning». Som människa lär han ej heller varit just så betydande. Ofta under rättegången framkommo yttranden, som peka i denna riktning. Särskildt skall han hafva varit mycket lättledd och mången gång förebrås han för sin »oöfvade urskillning» och kallas t. o. m. en gång »den med mindre öfvadt vett och eftersinnande försedde director musices».

Bland kapellets medlemmar, hvilka inblandades i rättegången, nämnas docenterna Silfverstolpe och Marcus Wallenberg, prästmannen magister Anders Jacob Schultzberg, kantorn vid Katedralskolan magister P. G. Ekeberg, studenterna Nils Peter Hultin, Pehr Malmström, Genserik Brandel, Abraham Grundén, Pehr Brandström, Gustaf och Fredrik Grill, Göran och Pehr Gustaf Swedelius, Carl Axel Juringius, Berggren och Qvarnberg samt akademibokhållaren Lithzell.

Kröningen i Norrköping skulle nu firas med en »akademisk oration», som enligt sedvänjan borde öppnas med musik. Vid valet af musikstycke för denna högtidlighet synes Leijel hafva vändt sig till Silfverstolpe, hvilken tydligen var en af stödjepelarna inom akademiska kapellet, och denne, trogen sin vana att skämta med allt och alla, föreslog en tonmålning af Hessler, benämnd Bataille de Fleurus, i hvilken några takter af Marseillaisen voro inlagda. Denna komposition hade ofta, såsom det vid vittnesmålen upplystes, spelats vid Silfverstolpes fester hemma hos honom. Det var sålunda icke underligt, att detta var ett omtyckt stycke för Juntans chef och medlemmar, särskildt som den revolutionära hymnen gick igen i detsamma. (Hesslers »Bataille de Fleurus» finnes tryckt i »Musikaliskt tidsfördrif» 1798 N:o 16, 17, 18 och 19 och spelades i Stockholm på offentliga konserter ända in på 1830-talet; ännu i dag kan man få höra äldre musikamatörer exekvera den på piano.)

Den godtrogne Leijel gick i fällan, och repetitionerna på stycket i fråga ägde rum. Men snart spreds ryktet om det med tanke på uppförandet vid en ärefest åt kungligheten mycket egendomliga valet af musikstycke. På festdagens morgon blef director musices af rector magnificus, professor Emanuel Ekman, tillsagd »att, ifall på repetitionen något förevar, som liknade Marseiller-Marschen, sådant icke uppföra, enär det vore synd om Leijel, om han skulle blifva narrad därtill och sedan få lida därför». I största hast framlade nu denne för de sig å musikläktaren i Gustavianum församlade amatörerna i stället stämmorna till en symfoni af Haydn. Men därmed var signalen gifven till myteriet. De församlade med Silfverstolpe i spetsen förklarade, att om de ej finge spela »Bataille de Fleurus», togo de ej i stråken; den nu framlagda symfonien sade de sig icke kunna spela från bladet. (Ett egendomligt påstående, enär den, efter hvad under rättegången framkom, repeterats ett par dagar förut.)

För att lugna de upprörda känslorna sade sig Leijel hafva glömt noterna till »Bataille de Fleurus» hemma och lofvade, att detta stycke skulle få spelas vid festligheterna dagen därpå. (Detta medgaf Leijel under rättegången ha varit svepskäl; »till andra dagen trodde han sig kunna anskaffa andra musici».) Intet hjälpte emellertid. De flesta begåfvo sig ned från läktaren och samlades i tvenne rum på Östmarks källare, där lefverop höjdes och skålar tömdes för allt utom den akademiska festens höga föremål. Förgäfves sökte Leijel genom utskickade förmå de upproriska att återvända, förgäfves anmodade han i högtidssalen närvarande musikamatörer att biträda. Nere i salen hade emellertid en stor skara akademiska lärare, honoratiores och studenter samlats. Gubben Leijel synes nu hafva alldeles tappat hufvudet, och i sin förvirring gaf han tecken till de få kvarvarande — förutom Leijel själf fyra musikanter — att spela upp den Haydnska symfonien.

Man kan lätt föreställa sig effekten af ett tonstycke för orkester, som framföres under saknad af flera stämmor. Det blef en fullständig kakofoni. Två omdömen finnas i rättegångshandlingarna om denna akademiska festmusiks beskaffenhet, dels akademiska konsistoriets och dels åklagarens.

Konsistorium yttrar i sin anmälan till kanslern: »Enär flera akademiska solenniteter begås utan musiks uppförande, skulle det i sanning väckt mindre uppmärksamhet, om vid detta tillfälle musik alldeles saknats, än att en uppfördes, som icke allenast var otjänlig, i anseende till kompositionen för den fyrastämmiga orkester, här kunde anskaffas och verkligen fanns, utan ock, antingen af oskicklighet eller bestörtning, efter alla kännares omdöme, i synnerhet i första stämman, allt för illa exekverades».

Åklagarens skildring är mera drastisk. Han berättar, huru Silfverstolpe och hans vänner »begifvit sig från det stället, hvarest musiken skulle uppföras, till en krog och därifrån under akten återkommit för att njuta vällust af den förargelse och det begabberi, som de ohyggligaste läten, frambragta i form af musik, åstadkommit.»

Som helt naturligt var, rådde stor uppståndelse bland åhörarna. Många gåfvo högljudt luft åt sin förargelse, andra, särskildt medlemmar af studentkåren, klappade i händerna däråt, ja, uppsluppenheten hos ynglingarna var så stor, att, såsom ett vittne intygade, bland dem »förmärktes gestikulation till dans».

Underrättelsen om detta frispektakel väckte rundt om i landet en uppmärksamhet, hvarom vi svårligen kunna göra oss ett begrepp utan att flytta oss tillbaka till denna högpolitiska tid. Åtal kunde omöjligen undvikas. Många sågo det måhända icke utan skadeglädje, ty troligen var den påflugne docenten redan förut icke särdeles väl anskrifven hvarken hos konsistorium eller på högre ort. En af Wallenbergs och Silfverstolpes egna kamrater, dåvarande juris docenten Jonas Ullberg, befanns villig att åtaga sig att blifva åklagare i målet.

Sedan en del förberedande akademiska förhör hållits, började själfva processen den 28. april och fortsattes under flera rättegångsdagar. En stor mängd vittnen hördes, från och med professorer och öfverjägmästare ända ned till »betjänten Djurström» och »kapelldrängen Kalm».

De anklagade hvarken kunde eller ville förneka, att de gifvit anledning till det förargelseväckande upptåget och den miserabla festmusiken, men försvarade sig än med ett än med ett annat. Om själfva förargelseklippan, Marseillaisen, yttrade Silfverstolpe i ett af sina försvarstal:

»Förbudet att uppföra 'Bataille de Fleurus' synes varit första ursprunget till hela denna tvist. Orsaken till förbudet synes äfven däraf hafva varit, att i nämnda stycke några takter af Marseillermarschen äro införda. Jag kan omöjligen inse rimligheten däraf, att en musikalisk komposition eller harmonierande ljud skulle kunna vara anstötliga, såvida icke den gamla fabeln om Taranteln äger någon grund. Men om jag än däri bedrager mig, så hafva dock flera före mig gjort samma misstag. Jag påminner mig således och kan därtill taga till vittne en stor del af Stockholms publikum, att Mar-

seillermarschen ganska fullstämmig blifvit uppförd på Vauxhallen i Stockholm. Jag var själf åhörare af denna marsch vid taffelmusiken hos Hans Exell. Grefve Claës Wachtmeister i slutet af augusti 1794 ombord på hans chefs-skepp, hvars namn jag ej nu kan erinra mig, vid Köpenhamns redd; och flera officerare hafva sagt mig, att de hört den spelas under måltider hos Regementschefen vid möten, att icke nämna alla enskilda tillfällen, då en mängd människor i sin enfald spelat denna vackra melodi. Att kompositionen är skön, därpå tror jag mig kunna skaffa den Kungl. Musikaliska Akademiens enhälliga vitsord.»

Aktor Ullbergs slutpåstående var icke mildt. Å docenten Silfverstolpe yrkade han, att han »måtte straffas med 28 dagars fängelse vid vatten och bröd, att han måtte göra rektor offentlig afbön samt att han måtte förklaras ovärdig att bibehållas vid sin docentur och förty genast därifrån vräkas samt antydas att härifrån staden såsom en fridstörande person sig begifva utan att någonsin drista sig återkomma».

Å docenten Wallenberg yrkade han 8 dygns fängelse i akademiens arrest, den s. k. proban, och tre års suspension från docenturen; å de deltagande studenterna dels häkte i proban och dels böter; å director musices Leijel tjänstens förlust; samt dessutom förlust af akademiska stipendier för alla de tilltalade, som af sådana voro i åtnjutande.

Det akademiska konsistoriet dömde, efter en längre och, att döma af rättegångsreferaten, synnerligen liflig öfverläggning: Silfverstolpe att mista docenturen, för alltid lämna Uppsala akademi och stad samt göra afbön inför rektor; Wallenberg att på ett års tid vara förvisad från akademien, hvarefter på kanslern skulle bero, huruvida han därefter skulle återfå docenturen; Leijel att mista director-musicessysslan; och samtliga de anklagade studenterna att inför konsistorium undfå allvarsam förmaning, hvarjämte dessutom Hultin (hvilken under förhöret »vräkt sig på en stol utan tillstånd, i rättens rum och i sine förmäns närvaro») dömdes till 8 dagars häkte i akademiens proba.

Konsistoriets dom hemställdes naturligtvis till universitetets kansler, hvilken var den högaristokratiske grefve Axel Fersen. I och för detta vädjande till kanslern vände sig de dömda till den förre Juntakamraten Hans Järta, hvilken nu, sedan han afsagt sig friherreskapet och afsatts från sin protokollsekreterarebefattning, lefde i hufvudstaden såsom skriftställare och sakförare. Han åtog sig att uppträda som sina förra kamraters ombud och gjorde det på ett i sanning ypperligt sätt.

I docenten Wallenbergs namn yttrade han sålunda bl. a.: »Om jag äfven kunnat spela den nya, för mig framlagda stämman, hvad hade jag med min violoncell kunnat uträtta, då ett behörigt antal små violiner saknades? Hade jag känt den verkligen smickrande vikt för akademiens heder, af hvilken konsistorium ansett min violoncell vara, skulle jag till och med icke undandragit mig att spela alldeles ensam.»

I studenten Hultins mun lades bl. a. följande: »Antingen består mitt brott däri, att jag ej spelat hvad jag ej kunnat spela, eller däri, att jag ej spelat hvad jag kunnat. I det förra fallet var det mig omöjligt att förblifva obrottslig. I det senare borde, efter all kriminalprocess, brottets verklighet vara styrkt eller det af juristerna s. k. 'Corpus delicti' konstateras innan jag dömdes. Konsistorium har likväl hvarken ålagt mig att inför protokollet spela någon stämma uti den ifrågavarande symfonien af Haydn eller på annat sätt sökt utröna, om jag ägde skicklighet därtill. Då jag ansåg mig icke b ö r a deltaga i musiken, trodde jag det icke heller vara min skyldighet att kvarblifva på musikläktaren. Att öfvergifva sin post är visserligen i många fall brottsligt, men musikläktaren på Auditorium Gustavianum är mig veterligt icke min post.»

Trots detta äfven beträffande de öfriga anklagade blixtrande försvar, stadfäste kanslern konsistorii dom. Konungens dom blef likaledes såsom konsistorii och kanslerns.

De båda förvisade docenternas bana var emellertid icke förstörd härmed; därtill ägde de för mycket både af energi och kunskaper.

Silfverstolpe verkade först i Stockholm som litteratör och skollärare, fick så småningom titel af kansliråd och rikshistoriegraf samt utnämndes, sedan han 1821 låtit prästviga sig, till kyrkoherde i Söderköping; som sådan afled han år 1824. Violoncellvirtuosen Wallenberg steg ännu högre på samhällsstegen. Han slutade nämligen som teologie doktor och biskop i Linköping.

Ur Stockholms Allmmänna Sångförenings historia.

Med anledning af dess i år infallande 50-årsjubileum.

Sångföreningen bildades den 5. mars 1862 af den för sitt intresse för kvartettsångens höjande i vårt land välbekante Aug. Jahnke. Sångföreningen kallade sig först Euterpe, hvilket namn dock redan året därpå förändrades till det nu gamla, välkända: Stockholms Allmänna Sångförening.

Vid starten ingingo i kören 18 ledamöter, af hvilka nu blott tvenne, Fabrikören Rud. Enander och f. d. korsångaren Otto Cederlöf, äro i lifvet.

Den första ledaren var hr Jahnke, under åren 1862–64, hvarefter organisterna J. A. Johansson och B. Hjertstrand, den förre under 2, den senare under 1 år utöfvade ledarekallet. 1867 blef åter hr Jahnke dirigent och kvarstod till år 1869 då han difinitivt afgick. Sångföreningen hade då 40 medlemmar.

Nu vidtog med Aug. Edgrens öfvertagande af ledareskapet en framgångens och blomstringens period. Han ingöt lif, intresse och entusiasm hos sångarna och föreningen gick från seger till seger.

Till följd af en utländsk resa lämnade han sin plats 1875, och hade föreningen då den lyckan att som hans efterträdare få hälsa nuvarande förste hofkapellmästaren Conrad Nordqvist, hvilken dock endast kvarstod i fem månader på grund af bristande tid.

Nu blef dir. B. Fexer dirigent till 1878 då taktpinnen åter fattades af den nu från utlandet återkomne Aug. Edgren, som sedan under 10 år till sin död 1888, förde Sångföreningens runor med ära.

Sorgen och saknaden var stor, ty under Edgrens ledning höjde sig Allmänna Sångföreningen till en ansedd och aktad ställning på kvartettsångens område.

Efter Edgren valdes dir. E. Åkerberg till ledare och kvarstod han till 1891 då han lämnade platsen till dir. Albert Lindström.

Dir. Lindström ledde föreningen under 6 år till 1897 då han efterträddes af kapellmästaren Herman Berens, som i sin tur afgick 1904, då dir. O. Sandberg blef hans efterträdare.

Dir. Sandberg kvarstannade dock endast till 1908, och då han afgick, valde föreningen till sin ledare hr E. Carelius som ännu är, och, som vi hoppas, länge skall kvarstå i den musikaliska ledningen af Stockholms Allmänna Sångförening.

Således inalles 11 lärare under 50 år. Dessutom ha många 2:dra och extra lärare varit anställda.

I Sångföreningen har under de 50 åren intagits 239 I Ten., 323 II Ten., 375 I Basar och 287 II Basar. Tillsammans ha således 1,224 sångare tillhört Allmänna Sångföreningen. För närvarande finnas 93 aktivt deltagande ledamöter.

Stockholms Allmänna Sångförenings första offentliga uppträdande ägde rum vid Sångarmötet i Sigtuna den 13. sept. 1863. (Dessförinnan hade dock en konsert för en behöfvande sångare afhållits.) Af de 5 föreningar, som deltogo i sångarmötet, existerar nu ingen mer än Allmänna Sångföreningen. Tillsammans ha under halfseklet hållits 206 konserter, hvarförutom kören vid många tillfällen bidragit med sång. Från 1863 har Sångföreningen årligen den 6. nov. utfört fosterländska sånger vid Gustaf Adolfs grafkor vid Riddarholmskyrkan. I år blir det alltså 50:de gången Sångföreningen uppträder därstädes.

För sångernas inöfning ha hållits öfver 2,600 repetitioner, och om man

kan räkna att, i medeltal, 50 sångare deltagit med 2 tim. per gång så ha c:a 260,000 timmars arbete nedlagts på dessa repetitionsöfningar. Därtill komma ett stort antal tonträffningskurser.

Det äldsta standaret invigdes den 11. januari 1863 i Blanchs Malmgård; det nya, hvartill ritningen uppgjorts af artisten Axel Axelsson, invigdes vid föreningens 20:de årsfest å W. 6 Salong den 4. mars 1882.

Föreningens tecken är en silfverlyra, hvartill ritningen uppgjorts af prof. Th. Lundberg som äfven förr tillhört Sångföreningen. Till ledamöter, som under längre tid troget och verksamt deltagit i arbetet, utdelar föreningen samma tecken i guld.

Personer, som gjort föreningen stora tjänster och visat sitt intresse för densamma, kunna väljas till Hedersledamöter.

Nuvarande Hedersledamöter äro:

Förste hofkapellmästaren Conrad Nordqvist, apotekaren Salomon Smith, regementsintendenten Frans Ahlström samt skorstensfejarmästaren Robert Jakob Korsgren.

Efter att under de första 9 åren left på flyttande fot, erhöll Sångföreningen på hösten 1871, genom vänligt tillmötesgående från Storkyrkoförsamlingens skolråd, Nicolai folkskolas gymnastiksal, Skärgårdsgatan 6, afgiftsfritt till öfningslokal.

I denna gamla kära lokal, som väl förtjänar att kallas »Sångarnas hem», ha under de många åren sångarbröderna samlats till öfningar, till rådslag, till arbete för sången eller, som vår gamle Hedersordförande Nyqvist brukade vältaligt säga att, »fjärran från tidens brännande frågor, i sången finna glädje, tröst och vederkvickelse».

Stundom ha de alldagliga sysselsättningarna, lifskampens intensivitet, dragit sångarna bort, för veckor, månader, ja år — men när man blifvit trött på jäktandet, då tanken sökte lugn, då har för minnet ställt sig fram det gamla sångarhemmet och vi ha vändt dit åter för att värma oss i tonernas glöd, för att återse de gamla kära bröderna.

Om Stockholms Allm. Sångförenings historia, i musikaliskt hänseende, varit dess sånganförares, så är dess uppehållande i organisatoriskt hänseende en annans verk och vi kunna icke underlåta att erinra om den man, hvars lifsgärning är så oupplösligt sammanflätad med Stockholms Allmänna Sångförening, så man kan säga, att han rent af personifierade densamme, nämligen Johan August Nyqvist.

Ordförande under 31 år, sedan Hedersordförande till sin död 1904, nedlade han ett oerhördt arbete för och inom Sångföreningen.

Att han till följd af sin ställning och betydenhet ibland kom att framstå som härskaren, ja diktatorn, är ju ej så underligt, det föreföll endast som det helt naturliga för en sådan viljans och kraftens man han var.

Frid öfver den gamle hängifne veteranens minne!

Till pressen och den stora allmänheten stå vi i den största obligation för dess varma intresse och alla sympatier som kommit Sångföreningen till del under de många åren. Att söka rättfärdiga dess sympatier och att bibehålla dem för framtiden skall blifva en kär, kommande uppgift.

Om det kan sägas att Stockholms Allmänna Sångförening icke varit en elitkår med utvalda röster så har i stället dess mission varit ännu större, ännu betydelsefullare. Den har varit en plantskola för sången, moderkören till otaliga dotterkörer, som både nu existera och som länge sedan slutat sin tillvaro. Från Sångföreningen har äfven utgått mången stor talang, som på sångens område emottagit sina första lärospån hos Stockholms Allmänna Sångförening.

Och om äfven »Allmänna» rönt en moders öde, att ofta, till synes, blifva glömd, så är dock ett visst: i det innersta slumrar dock varm kärleken till den gamla sångarmodern.

(Ur Stockholms Allmänna Sångförenings i år tryckta jubileumspublikation.)

Om kritikerns själfkritik.

Af

August Spanuth.

Ur den bekanta tyska musiktidskriften »Signale für die musikalische Welt» hämta vi följande artikel i ett ämne, som i dagarna ånyo blifvit aktuellt här hemma, och som torde intressera en stor del af våra läsare.

Efter att hafva konstaterat det obestridliga faktum, att musikkritikern i de kontinentala musikcentra har för mycket att göra, ja, så mycket, att han sällan kan få någon tid öfver att reflektera öfver sitt eget yrke och dess ansvar, framhåller författaren, att det kan sättas i fråga, huruvida musikkritikern alls vill ställa sig under någon kritik; han är i alla händelser i de flesta fall icke medveten om, att han aldrig vill komma under kritikens välgörande inflytande. Och hvarför? Emedan han, som sagdt, icke har tid att med ett sådant öfverflöd af annat kritiskt arbete ägna någon objektiv granskning åt sin egen verksamhet. Men hvarför taga då icke andra personer initiativ, exempelvis kritikens naturliga motståndare, konstnärerna? Efter sin egen öfvertygelse förstå de dock säkerligen icke blott mera af konsten utan äfven af sättet för och arten af kritiken. Hvarför låta de det glänsande tillfället glida sig ur händerna att påvisa, att de själfva kunna vara vida mera opartiska, objektiva, rättvisa än kritikern? Hvarför prisa de honom icke som en sällsynt rättvis konstdomare, när han tadlat dem svårt, och omvändt: hvarför tillbakavisa de icke med lågande harm den öfversvallande berömmelse, som han öfverhopar dem med, som ett oäkta utflöde af personlig förkärlek? Öfver hufvud taget: hvarför skrifva de alltjämt till kritikern så många anonyma bref, som mestadels börja sålunda: »Eder lumpna kritik öfver mitt förra uppträdande», o. s. v.?

Under sådana förhållanden återstår intet annat för kritikern än att stjäla sig tid för att skrida till själfkritikens smärtsamma operation. Han vet ju, att äfven den mest talangfulle konstnär först då kan utveckla sig vidare, när han helt vackert ger akt på kritiken och gör hvad den råder honom till, och så måste kritikern på själfkritikens väg eftersträfva sin vidare utveckling, då ingen annan förbarmar sig öfver honom och vill räcka honom en hjälpsam hand.

I allmänhet är det så, att den mest hatade kritikern anser sig vara konstnärernas störste välgörare, under det att konstnärerna tillåta sig att vara af den motsatta åsikten. Hvem har rätt? Hätskhetens existens bestrides icke af någondera parten, under det att i fråga om dess orsak ingen enighet kan uppnås. »En otillfredsställande prestation!» ropar kritikern, och konstnären svarar: »Lågsinnad misstydning af prestationen!» Däremot erkännes visserligen från båda sidor det beklagliga i detta tillstånd. Går man emellertid in på de enstaka fallen, så skall man nästan hvarje gång finna, att det är mindre h v a d kritikern har att säga än s ä t t e t, på hvilket han framställer sina åsikter, som uppväcker konstnärens hätskhet, och i detta faktum torde den enda förhoppningen om en förbättring af tillståndet vara att finna. Kritikern kan naturligtvis icke låta sig göra rätten stridig att säga, hvad han anser vara rätt och nödvändigt, men ifråga om det sätt, hvarpå han ger uttryck för sin öfvertygelse, bör han låta kunna tala med sig. Det måste lyckas honom att finna en mindre svårare form för sin kritik, om han själf tänker sig in i sitt offers ställe. Konstnären åter bör bemöda sig att icke på förhand i kritikern se sin personlige dödsfiende, utan helt enkelt en institution för konsten och publiken. Medgifvas kan ju, att många kritiker göra detta så godt som omöjligt för honom. Med obegriplig glömska af sina rättigheter och plikten förklara de oförfäradt: det har behagat mig, och det icke. Hvilken grotesk omhvälfning af de förhandenvarande förhållandena! Hvad frågar läsaren efter, om kritikern, som han kanske icke alls känner, roat sig eller icke? Hur kan en sådan kritiker uppställa sin egen belåtenhet eller misshag som det enda giltiga kriteriet? Det vore ju att proklamera ofelbarhet: om j a g icke finner någon glädje i hvad jag hör, har det intet vär-

de, m i n ofelbara instinkt afgör öfver ondt och godt, svart och hvitt. Att välja ett dylikt uttryckssätt, det vore detsamma som att visa den retade tjuren en röd duk.

Konstnären åter skulle aldrig glömma, att han icke af någon människa, alltså icke heller af kritikern, kan få ett fullt objektivt omdöme, och att han därför endast då skall låta ett afböjande sådant ha någon starkare inverkan på honom, när det åtföljes af en öfvertygande bevisföring. Och så borde icke en vitsig anmärkning, som ju ger omdömet en skarpare nyans, genast uppväcka hans vrede; ty om kritikern frånsade sig hvarje användning af denna krydda, skulle han göra sitt kall ännu mycket svårare, än hvad det redan är.

Vår mening är icke att här genomgå alla de mörka sidorna i denna fråga, vi vilja blott — helt försiktigt — mana kritikern till självkritik. För detta ändamål vilja vi slutligen citera ett stycke ur Bernhard Shaws uppsats »Hur man blir en musikkritiker», som nyligen stod att läsa i »The New Music Review». På sitt godmodiga sätt berättar Shaw först, huru han skrifvit ledande artiklar i en daglig tidning, huru hans epistlar uppväckt förskräckelse och anställt förvirring, och huru man slutligen med obeskriflig lättnad hälsat hans öfvergång till musikkritiken; ty, tillfogar han, här är det i alla fall fråga om en sak, vid hvilken »lunacy is privileged». »Jag fick mig en spalt tillmätt», fortsätter han, »alldeles som om man hade isolerat mig i en cell i ett dårhus.» Han blir emellertid snart mera allvarsam och förklarar: »Det fordras tre egenskaper hos en musikkritiker, oafsedt det sunda förnuftet och tillräcklig människokännedom. Han måste ha en kultiverad musikalisk smak; han måste vara en god skriftställare; och därtill en k r i t i k e r med praktisk erfarenhet. Man kan finna en enstaka af dessa egenskaper hos många, men deras fullständiga förenande är nödvändigt för ett användbart arbete. Man behöfver endast se i en musiktidning, hvilken som helst, och man skall däri finna talrika artiklar af män, hvilka som musiker utan gensago äro kompetenta, ja, t. o. m. af betydenhet. Dessa människor skrifva kanske utan grace, emedan de icke genomgått några litterära läroår; men i alla händelser kunna de uttrycka sig med samma relativa färdighet, som de flesta journalister bemödade sig om i sin feberaktiga brådska; de kunna äfven påräkna samma intresse, som den man uppväcker, som behärskar de vanliga uttrycksmedlen och vet hvarom han talar. Hvarför äro nu dessa människor alldeles omöjliga som kritiker? Helt enkelt emedan de icke kunna kritisera. De börja alldeles som en skolmästare att bevisa att det är »rätt», det däremot »oriktigt»; är det fråga om omstridda punkter, dra de in i striden skolauktoriteter, som icke längre besitta någon auktoritet i konstens republik. De ta hänsynslöst sina älsklingskompositioner och älsklingskomponister i försvar gent emot konkurrenterna, alldeles som damerna vid en privat musiksoaré; de visa ingen känsla för skillnaden mellan en professor, som lär sin klass ett dominantseptimaackords upplösning, och en kritiker, som står inför hela världen och dennas konst för att bibringa den sin analys af ett verk af en konstnär, hvars auktoritet allra minst är lika med hans egen.»

Af Bernhard Shaw kan kritikern lättast lära, att det är mest praktiskt att börja självkritiken med självironi.

Konsertlifvets reformering.

Felix Weingartner om öfverproduktionen på konsertområdet.

I en artikel i Die Woche går Felix Weinergartner tillrätta med vissa missförhållanden på konsertväsendets område, sådana de framträda i utlandets stora centra och närmast i Berlin.

Enligt en fullt tillförlitlig uppgift skola under sistförflutna vinter icke mindre än 1,800 konserter gifvits i Berlin, skrifver han. Huru många af dessa hafva ägt det konstnärliga värde, på hvilket publiken i rikshufvudstaden har rätt att göra anspråk? Huru många svikna förhoppningar och hvilken massa bortslösade penningar ligga icke i denna siffra? Missräkningar och utgifter för konsertgifvarna, missräkningar och utgifter för konsertbesökarna, ty äfven till den sämsta konsert säljas några biljetter, om också endast till konsertgifvarens vänner.

1,800 konserter under 8 månaders konsertsäsong gör minst 7 om dagen. Det är naturligtvis omöjligt för tidningarna, äfven för dem som bestå sig med mer än en musikrecensent att under sådana förhållanden prestera en samvetsgrann kritik. Den stackars recensenten måste i bil susa från den ena konserten till den andra, och alltför ofta händer det då, att han på en konsert blott får höra det sämsta numret, på en annan blott det bästa och

En uppmjukningskur.

Af *Ernst Jotson.*

»Sånger, föredragna af Erland Hoffman», stod det på ett nothäfte, som fångade hans blick. Han skrattade bittert till. Han, Erland Hoffman, skulle aldrig mera föredraga några sånger. Han hade mist sin röst, och snart skulle själfva hans namn vara glömdt. En annan skulle efterträda honom och hyllas med samma stormande ovationer, som kommit honom till del och som egentligen varit det enda han lefvat för. Le roi est mort, vive le roi! En tron står sällan ledig, allraminst här, där nationaliteten ej spelar någon roll.

Hoffman hade kvällen förut känt en viss sträfhet i rösten och på förmiddagen gått upp till sin mångårige husläkare och vän, doktor Stinde, numera en berömd kirurg, för att rådfråga honom.

Det är någonting i bröstet, som behöfver mjukas upp, förklarade Hoffman däruppe. — Stämmer, svarade doktorn torrt och betraktade honom genomträngande och allvarligt. Det var, som om han velat läsa i djupet af Hoffmans själ, innan han började sin undersökning.

Undersökningen, som tog lång tid, gjorde Hoffman nervös, och han började känna sig orolig, doktorn såg så besynnerlig ut.

— Här hjälper intet annat, sade doktorn till sist med en kirurgs kärfhet och lade ifrån sig laryngoscopet, än knifven på strupen.

— Hvad, utropade Hoffman förskräckt och ryggade likblek tillbaka. En strupoperation?

— Kalla det helt enkelt en operation.

— Men då är det ju förbi med min röst, då är min konstnärsbana stängd, klagade Hoffman och grep efter ett stöd, för att ej falla, så häftigt skakade han i hela kroppen.

— Nå, nå, tag ej så illa vid dig. Afbrutna banor kunna åter hopfogas. Ja, jag syftar här ej på din konstnärsbana, men du har ju förut hört till ett annat stånd?

— Menar du kanske, jag skulle börja som extra ordinarie igen. Hoffman hade tjänstgjort i tullen, innan han debuterade.

— Nej, min vän, som fullt ordinarie. Det där »extra . . .» Ja, det hör till det förflutna.

Efter konsultationens slut lämnade doktorn Hoffman en papperslapp, på hvilken en adress, Kommendörsgatan N:o, stod upptecknad.

— Möt mig där i kväll kl. 8, sade han. Där är — kliniken. Kliniken, det lät hemskt, det var väl af den orsaken doktorn dröjt vid ordet. Stackars Hoffman, hvad han våndades, när han gick från doktorns mottagning. Doktorn däremot fröjdade sig, han till och med gnuggade händerna. De kirurgerna, de kirurgerna!

Under fjorton års tid hade operasångare Hoffman varit den musikälskande allmänhetens afgud. Men nu var idolen nedfallen, och han såg så sjuklig ut, där han låg på soffan, att åtminstone den del af sekten, som bar hans skäggbottnade bild hel i hjärtat, men sitt eget mjuka silke i fläta på ryggen, tvärt affallit. Men i dag bekymrade sig idolen föga om menigheten, han höll räfst med sin öfverstepräst, det egna jaget.

Så ensam och öfvergifven som i denna stund hade Hoffman aldrig känt sig och han såg sig tröstlös omkring

rättar sitt omdöme därefter, i båda fallen lika falskt.

Weingartner fortsätter: Urvalet är här den brännande punkten, urvalet i denna hop af fiolspelande, klavérspelande och sjungande varelser, hvilka såsom nattfjärilar flyga kring ryktets båglampa, och af hvilka dock så få kunna nå ljusets källa. Endast de utvalda kunna försvara sin plats liksom äfven naturen af allt det otaliga, den frambringar, endast låter det goda och starka lefva. Men vi måste gå än längre och fråga, hvarifrån denna massa, denna otaliga skara växer fram, ty sträfvar man till att förbättra, bör man söka roten till det onda och icke nöja sig med ytliga reformer. I vårt konsertväsen, såsom äfven på det sceniska området, synes mig hufvudfelet ligga däri, att det läses för mycket konst. Låtom oss slå upp någon adresskalender på måfå. Vi finna i hvarje stad flera konservatorier, ett stort antal privata läroverk och en mängd privata konstlärare af olika slag. Alla dessa vilja lefva och detta möjliggöres endast genom ett relativt stort antal elever. Om hvarje läroanstalt och lärare vore samvetsgrann nog att afspisa enhvar obegåfvad elev, som anhåller om undervisning, så skulle de helt enkelt vara tvungna att upphöra, ty verkliga begåfningar äro lika sällssynta som ädelstenar i naturen. Och dock är ju endast den verkliga begåfningen värd att understödjas; det är tusen gånger bättre att vara en god handtverkare än en dålig konstnär. Icke ens den mest framstående lärare lefver på sina goda elever, ty dessa äro vanligen icke i stånd att betala bra, och mången ädel personlighet har icke allenast gratis utbildat en talang, utan äfven sörjt för hans materiella existens. Men huru många af alla dem, som i högtrafvande reklamer förkunna sig vara konstens lärare, sakna icke hvarje tillstymmelse till lärarförmåga. Råkar en verklig begåfning olyckligtvis på sådana, så blir hans utbildning miserabel och äfven i öfrigt uppamma dessa oförmågor det konstnärliga proletariatet, under hvilket alla lida, publik, kritik, konst och slutligen t. o. m. de så ofta klandrade agenturerna. Här bör något förändras.

Ingen borde få rättighet att lära konst, som icke otvetydigt är kompetent härtill. Lagen skulle förbjuda, att t. ex. en omöjlig sångare, som icke kunnat få anställning vid någon scen, helt enkelt börjar gifva sånglektioner. Statliga kompetensprof vore här lika väl på sin plats som i fråga om folkskolor, gymnasier och universitet. Kunde man på så sätt minska antalet lärare, så skulle äfven elevernas antal minskas och denna ödesdigra syndaflod af dåliga och hopplösa konstadepter dämmas. Det blefve då äfven lättare att bryta väg för den verkliga begåfningen och för kritikerna möjligt att utöfva sitt yrka med mera koncentration och, tror jag, med större inre glädje.

OBS.! Billig och verksam annonsering om Musiklektioner, Musikalier och musikinstrument i Svensk Musiktidning.

Från scenen och konsertsalen.

21. september—15. oktober.

Operan.

Sept. 22. Verdi: *Aida.*
24—29. Wagner: *Mästersångarna i Nürnberg.*
25. Bizet: *Carmen.*
26. Thomas: *Mignon.* (Mignon — fru Davida Hesse-Lilienberg).
27. Wagner: *Lohengrin.* (Lohengrin — hr Kirchner, gästspel).
28. Puccini: *Madame Butterfly.* (Cho-Cho-San: fru Hesse-Lilienberg; Linkerton: hr Olle Strandberg; Sharpless: hr Josef Herou; Suzuki: fru Järnefelt; Goro: hr Malm; Bonzen: hr Stiebel. Dirigent: hr Wiklund).
30. Puccini: *Tosca.*
Okt. 2. Verdi: *Aida.* Aida — M:me Edith de Lys, gästspel).
3. Offenbach: *Hoffmans äfventyr.*
5. Puccini: *Bohême.* (Mimi — M:me Edith de Lys, gästspel).
6. Thomas: *Mignon.*
7. Doinzetti: *Don Pasquale.* (Norina — frkn Essie Case, deb.; Don Pasquale: hr Stiebel; Malatesta: hr Lejdström; Ernesto: hr Lennartsson. Regi: hr Goldberg. Dirigent: hr Wiklund).
9. Verdi: *Den vilseförda.* (Violetta: M:me Edith de Lys, gästspel; Flora, Anna: fruar Högberg, Järnefelt; Germont, Alfred: hrr Wallgren, Malm; Gaston, baron Duphol, markis d'Aubigne', doktor Grenville: hrr Lennartsson, Mandahl, Oscàr, Grafström).
10. d'Albert: *Låglandet.*
11. Tschaikowsky: *Eugen Onegin.*
12. Bizet: *Carmen.*
13. Nicolai: *Muntra fruarna i Windsor.*
14. Puccini: *Madame Butterfly.* (Cho-Cho-San: M:me Edith de Lys).
15. Wagner: *Mästersångarna i Nürnberg.*

---

i sin eleganta bostad, hvilken trots all sin lyx ej gjorde intryck af något hem. Husgudar trifdes ej heller rätt gärna i idolers höga närvaro. Men det finnes ett väsen — gudomligt eller demoniskt allt efter omständigheterna — som aldrig flyr, bara gömmer sig och bidar sin tid. Det är minnet.

Gunborg! Hur annorlunda hade ej allt tett sig, om han ännu haft henne kvar hos sig. Men det hade han ej, hon hade lämnat honom för tolf år sedan. Han genomgick i tankarna deras korta äktenskap. Strålande solsken och fullaste lycka i början. Men sedan — ja, sedan hade hans fåfänga kommit med i spelet, för något annat var det ej det hade smickrat honom att få sitt namn ställt i samband med än den ena, än den andra tongifvande damen! Hans flirtationer hade dock i allmänhet varit af en ganska oskyldig art och en annan skulle hafva förstått och förlåtit. Ej så Gunborg, som kom från ett allvarligt hem, där visserligen en renare atmosfär härskat, men där också fördragsamheten varit den moraliska askungen.

Var det verkligen tolf år? Det kunde hafva händt i går, så tydligt stod den scen framför honom, när hon med blossande kinder och blixtrande ögon slungade ut de förkrossande ord, som för alltid skilde dem åt. Och därefter, ej ett ord, ej ett ljud. Han visste blott, att hon återtagit sitt flicknamn och försvunnit bland den mängd Gustafssöner som finnas i världen. Hans efterforskningar hade ej heller varit så värst ifriga, hans ömtåliga stolthet hade vaknat, och han ville visa Gunborg, att han kunde lefva henne förutan. Det hade han också kunnat, ända tills nu, när den hårda egoistskorpan kring bröstet började att smälta. En nedfallen idol var Hoffman. Men han reste sig upp, till att börja med från soffan, och det var ej rösten han mest saknade.

När Hoffman vid åttatiden vek in på Kommendörsgatan, slogo ett par vårdslösa pianoackord mot hans öra, och han ryckte till. Men musiken tog form, och han igenkände melodin.

Är rullade tillbaka, och själf såg han sig förflyttad till en gammaldags prästgård nedåt landet. Han var ung och kär, och en ljus sommarnatt hade han irrat allena omkring och i känslornas yrande svall diktat en sång, till hvilken han satt musik. »Till Gunborg» hette sången, och den sången hade Gunborg bevarat och svartsjukt bevakat som en skatt.

Och nu hörde han den spelas här och spelas så, som han aldrig hört den spelas förr. Hvem kunde väl det musikaliska geni vara, som så förmått tränga in i kompositionens innersta kärna?

Musiken tystnade, och förvirrad tog sig Hoffman om hufvudet. Mekaniskt föllo hans blickar på husnumret och funno — det nummer han minst väntade sig, det husnummer doktorn uppgifvit. Hvad månde väl detta betyda? Gunborg och Kliniken, hvad hade de båda med hvarandra att göra? Under vanliga förhållanden hade väl Hoffman anat ett visst sammanhang, men man får ej begära af den, som hela dagen haft »knifven på strupen», att han skulle kunna tänka redigt. Det dansade rundt i Hoffmans hjärna, men icke förty gjorde han det klokaste han kunde göra och gick beslutsamt in i huset. — Gunborg Gustafsson, musiklärarinna, stod där på en dörrplåt. Han var emellertid så pass

Donizetti.

Oscarsteatern.

Sept. 21.—26. Edmund Eysler: *Kvinnohataren.*

27. Sept.—15. Okt. Leo Fall: *Den käre Augustin.* (Bogumil, t. f. regent i Tessalien: hr Ringvall; Helène, hans nièce: frkn Grünberg; Nicola, furste af Mikolics: hr Textorius; Augustin, pianolärare: hr Barcklind; Jasomirgott: hr Lund; Anna: fru Meissner; Matheus: hr Ralf; Gjuro: hr Svensson; Sigilloff: hr Allum; Mirko, Burko: hrr Wickbom, Jacobson; Pips: frkn Lindzén; Pasperdu: hr Schröder; m. fl. Regi: hr Linden. Dirigent: hr Tropp).

22. o. 29. Sept., 6. Okt. Hervé: *Lilla Helgonet.* (Mamzell Nitouche). Matiné.

Musikaliska akademien.

Sept. 23. o. 30. samt Okt. 3. Ignaz Friedmans konserter. Program 1: Roger Henriksen: pianosonat i f; en Chopinafdelning, Mendelssohns Variations sérieuses, Liszts Mefistovals samt tonsättningar af Alfvén, Wiklund och Lennart Lundberg. — Program 2: Chopinafton (sonaten op. 58, 12 etyder m. m.). — Program 3: Beethovens Pastoralsonat samt Kreutzersonat (medverkande: hr Emil Telmányi), en Chopinafdelning, Liszts Tarantella di Bravura m. m.

Sept. 25 Alexander Kirchners afskedskonsert. Program: Arior ur op. »Trollflöjten», »Pajazzo», »Tosca»,» Trubaduren» och »Lohengrin»; sånger och romanser af Brahms, Dahl, Hildach, Rubinstein, Sjögren och Strauss. Vid flygeln: hr Adrian Dahl.

Okt. 2. Doktor Ludwig Wüllners tredje konsert. Program: sånger af Schubert, Schumann, Brahms, Hugo Kaun, Theod, Streicher och Chr. Sinding.

7. Violinvirtuosen Emil Telmányis konsert. Program: Bruch: Violinkonsert i g; Lalo: Symphonie Espagnole; Debussy: En bateau; Hubay: Zephir; Kreisler: Caprice Viennois; Paganini: Hexentanz. Vid flygeln: hr Natanael Broman.

10. Kammarmusikföreningens första konsert. Program: Schuberts stråkkvartett i a, Haydns D-durkvartett, op. 76 N:o 2, samt Schumanns sångcykel »Dichterliebe». Kjellströmska kvartetten samt hr Carl Lejdström.

14. Hofsångaren John Forsells första konsert. Internationellt program. (Bl. a. Sjögrens sex sånger ur Drachmanns »Tannhäuser»). Vid flygeln: frkn Märtha Ohlson.

15. Violinisten Gösta Björcks konsert. Program: J. S. Bach: Sonater i h och c, Chaconne för soloviolin och Consert i E. Vid flygeln: hr Natanael Broman.

Hvad Operan beträffar, är under denna period främst att minnas den amerikanska sångerskan Madame Edith de Lys' gästspel som Aida, Mimi, Violetta och Butterfly. Hon hör till dessa kontinentala operavirtuoser, som fara från scen till scen och med ett mindre antal roller på repertoaren förstå att hålla sig i främsta planet, åtminstone hvad själfva den sceniska framställningskonsten beträffar.

Här några uttalanden om henne ur dagskritiken: »Sångerskan hör måhända icke till den vokala konstens största stjärnor, men hennes röst har tonfall af en personligt egenartad klang-

förberedd, att han ej helt och hållet blef öfverraskad. Det blef han däremot, när han efter att i tamburen hafva lagt af sig ytterrocken trädde in i salen och fick se, hvem det var som satt vid pianot. Det var ett barn, en elfva års flicka med ett par underbara ögon, som lyste af konstnärlig glöd och helig, barnsligt helig hänförelse. Hon reste sig upp vid det buller den inträdande gjorde. Hon både såg honom och såg honom icke. Hon befann sig ännu i drömmarnas värld, och där, endast där hade hon förut mött Hoffman.

— Hvad heter du, flicka, frågade Hoffman upprörd. En sällsam aning uppsteg i hans själ, och han erinrade sig vissa häntydningar, som hans hustru hade gjort vid skilsmässan, men som han då ej förstått.

— Margit förstås, pappa, svarade hon en smula undrande, i drömmen brukade eljest alltid fadern veta, hvad hon hette. Men nu gjorde drömbilden något, som Margit fann vida förnuftigare. Den bredde ut armarna. Hon närmade sig sakta, mycket sakta, hon visste ju, att bilden snart skulle fördunsta, och hon ville så länge som möjligt njuta af sin dröm. Men plötsligt stannade hon häpen, hon hade känt en svag doft af tobak, och drömbilder bruka, som bekant, sällan röka. Margit tog ytterligare ett par steg framåt och for försiktigt med handen öfver den ena af rockärmarna som voro gjorda af cheviot, ett onekligen mera praktiskt än luftigt tyg.

— Pappa! Min egen pappa! Min lefvande pappa! utropade hon och kastade sig hysteriskt i de utbredda armarna, som så ömt slöto sig om den nyfunna dottern, att Margits sista tvifvel försvann.

Hvad Margit kände sig jublande glad, där hon låg tätt tryck intill faderns hårda, men dock så uppmjukade bröst, och det ehuru hon ej fick ligga där länge. Eller kanske just därför, där låg snart en annan i stället, en annan som hade äldre rättigheter.

— Kan du förlåta mig, Gunborg, frågade Hoffman hustrun, sedan den första sinnesrörelsen lagt sig.

— Lifvet har lärt mig att döma mildt, svarade hon. Och dessutom, tillade hon med en glimt midt bland tårarna, tenorer äro ej annat än stora barn.

— Och stora barn behöfva ledas likaväl som små, sade han och kysste tacksamt den hand, som fostrat hans Margit.

Margit hade taktfullt dragit sig tillbaka till pianot och satt där, med ännu en längtan i hjärtat, och preluderade, när fadern kom fram till henne och smeksamt strök henne öfver det blonda håret.

— Sjung, pappa! Sjung mammas sång! bad hon bevekande, och åter tog musiken form. Och Hoffman sjöng därtill, sjöng vekt och känsligt, sjöng som man sjunger för ungdomens vår. Men rösten . . . bad, det var ju hans dotters första bön.

För öfrigt framträder nu regissören, han som bakom kulisserna med säker dramatisk blick styrt det hela.

— Uppmjukningskuren har lyckats, märker jag, yttrade doktor Stinde leende till Hoffman. Du är ju ej ens hes.

Edith de Lys'.

färg, som fängslar, och äger i sin art en teknisk brio, värd att uppmärksammas» (T. R. i Sthlms Dgbl.). »Med odeladt nöje minnes man hennes varma, vackra stämma, delikata frasering och oftast utsökta piano» (O. M–s i Sv. Dgbl.).

Donizettis komiska opera »Don Pasquale», som icke gifvits i Stockholm på många år, hade framdragits ur sin ingalunda obefogade glömska. »Ingalunda obefogad», ty denna opera är med sin fadda handling – en dålig kopia af libretton till »Barberaren i Sevilla» – verkligen icke ägnad att roa en kräsen operapublik, äfven om den i allmänhet ytliga musiken här och där kan uppvisa några spirituella moment. Libretton har för några år sedan genomgått en omarbetning men utan något egentligt resultat till det bättre. Det hela är fortfarande ett meningslöst och intetsägande skämt utan någon spets. Emellertid hindrade detta icke, att verket fick ett ganska godt framförande. Vi tänka därvid särskildt på hr Stiebels ypperliga gestaltande af titelpartiet samt hrr Lejdströms och Lennartssons utmärkta vokala prestationer. Fröken Essie Case hade sin tredje debutroll som Norina och hade en afsevärd framgång med sina otadligt utförda koloraturer.

Att anteckna är vidare två nybesättningar i »Madame Butterfly», nämligen hr Herou som Sharpless och hr Olle Strandberg som Linkerton. Båda skapade goda sceniska gestalter men ha ännu åtskilligt kvar i det sångliga arbetet.

Ignaz Friedmans konst har så ofta under det sista året varit föremål för utförliga omnämnanden, att vi här sakna anledning att närmare sysselsätta oss med densamma. Vare det nog sagdt, att han alltjämt är i besittning af de pianistiska egenskaper på godt och ondt, som vi känna sedan gammalt, och att han fortfarande vet att utöfva samma fascinerande makt på sina troget återkommande åhörare.

Den populäre operasångaren Alexander Kirchner, som under två år varit anställd vid Operan men som med innevarande spelår ej längre kvarstår, tog afsked af Stockholmspubliken dels vid en konsert i Musikaliska Akademien och dels vid ett gästuppträdande som »Lohengrin». Det är gifvet, att hr Kirchner med sin kända talang efterlämnar ett kännbart tomrum vid vår lyriska scen. Hans sympatiska stämma, intelligens och dramatiska talang ha inbringat honom publikens stora bevågenhet, äfvensom vackert erkännande af tidningskritiken. Hr Kirchners första uppträdande på vår opera ägde rum den 17. september 1910, då han sjöng Romeo. Bland hans scenskapelser under denna tid vilja vi här endast påminna om Rodolphe, Canio, Trubaduren, Cavaradossi, Don José och Lohengrin.

Den ungerske violinvirtuosen Emil Termányi var en odeladt angenäm bekantskap. Hans stora tekniska skicklighet – han är elev af Hubai i Budapest – i förening med sund musikalisk känsla och lycklig frigjordhet från alla virtuos-later göra, att man ställer ovanligt stora förväntningar på hans vidare utveckling.

Kammarmusikföreningens första säsongkonsert, hvilken vi ej satts i tillfälle att åhöra, lär ha varit synnerligen lyckad. – Att hr Forsells konsert fick sitt sedvanliga förlopp med gediget utförande, otaliga bisseringar och extranummer samt blomsterhyllning från en hänförd publik, säger sig själft. – Till hr Gösta Björcks konsert återkomma vi nästa gång. –

Oscarsteaterns sista nyhet »Der liebe Augustin» af »Dollarprinsessans» för alla stockholmare välbekante kompositör Leo Fall är betydligt mycket bättre än »Kvinnohataren», säsongens första stycke. Musiken kan t. o. m. sägas stå på gränsen till den verkligt goda operettmusiken – eller skola vi rentaf säga opera comique-stilen? –, och libretton har en hel del goda sidor, framför allt den att vara oförarglig. Nog har man, hvad båda beträffar, icke svårt att känna igen sig bland gamla bekanta, men en hel del melodier fästa sig i minnet och ha all utsikt att öfverlefva själfva operetten i öfrigt (»Hör en klang som af violiner»), och mången episod kommer en efteråt att dra på smilbandet (»Ja, det är så att man kan hålla sig för skratt!») Utförandet var på alla händer förträffligt, ja, ibland öfverdådigt roligt. Främst äro att nämna hrr Ringvall och Textorius, hvilka här öfverträffa sig själfva, den förre i bred, uppsluppen gemytlighet, den senare i en skarpt satirisk karrikatyr. För öfrigt uppträder hela det illustra sällskapet med fru Meissner och fröken Grünberg i spetsen. – Ett särskildt omnämnande förtjänar den med öfverraskande omsorg verkställda instrumenteringen.

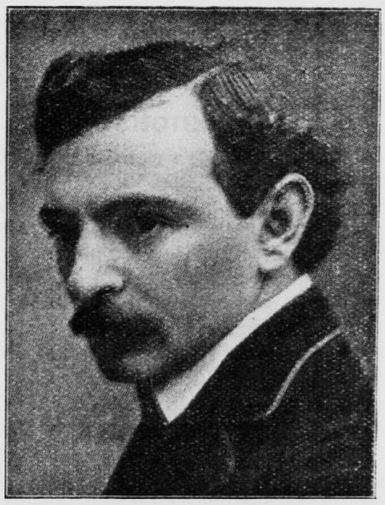

Ignaz Friedman.

Alexander Kirchner.

Orientalisk musik.

Sedan turkarna afkastat despotismens ok, japanerna europeiserats och Kina blifvit republik, sedan med ett ord orienten antagit västerländska idéer och förkastat den vördnadsvärda och ståtliga dräkt den sedan årtusenden burit, har också allt österländskt blifvit modernt i Europa och kanske allra mest i Paris.

Från kimonoärmen hos sömmerskorna och turbanerna hos modisterna till Schéhérazade, prins Igor och Kleopatra är allt modernt orientaliskt. Det har blifvit en fullkomlig mani. Paris' mest sensationella fester voro persiska förra säsongen; på Gaieté-Lyrique spelades »Naïl», som försiggår vid Sakara, operan gaf Kobzar, ett rumäniskt verk – och Rumänien kan i visst afseende godt räknas till orienten –, på Odéonteatern spelades »Honneur japo-

nais», och de berömda dansöserna dansade endast arabiskt...

Det ser ut som vore den stackars orienten bortjagad från sitt hemland och som hade den sökt skydd hos oss, men! — hvilket virrvarr, hvilken geografisk okunnighet, hvilka oerhörda misstag begås icke inom denna europeiska orient!

Musiken har i första rummet tagit intryck af det främmande elementet. Claude Debussy har öppnat dörren för österlandet. Först har han insmugit ett ryskt — följaktligen orientaliskt — element i de gamla teknikerna. Och redan vid utställningen 1889 blef han i tillfälle att studera javanesernas musik. Rustad med dessa nyheter jagade han bort från orkestermusiken den känslosamma och rörande melodien.. Är det revansch för korstågen? Den moderna skolan är genomsyrad af exotism.

Naturligtvis skulle en österlänning om han hörde en konsert i Debussys anda inte känna igen några af sitt hemlands toner, liksom inte heller fransmännen känna igen deras. Men man vänjer sig: denna musik börjar till och med eröfra den stora, verkliga publiken, tecken till att den snart är omodern.

Men hvad är i verkligheten den orientaliska musiken? Det kan sägas i helt få ord, förklarar en kännare, som noga studerat saken, m:me Lucie Delarue-Mardrus. Först och främst är den absolut obegriplig för europeer.

»Under mina resor i norra Afrika, Egypten, Turkiet, Syrien, Palestina», säger hon, »har jag hela nätter igenom lyssnat till muselmansk musik. Den bästa musiken hör man i Egypten, därnäst i Syrien. I Kairo finnas orientens berömdaste sångare och sångerskor. En arabisk sångare eller sångerska sjunger ackompanjerad af sin orkester eller helt enkelt af en luta, som hon eller han själf spelar på. Orkestern består af en eller två cittror, en eller två flöjter, en cymbal, en daraboukka (kruka öfverspänd med skinn) och en eller två psaltare. De moderna taga ibland med en violin.

Orkestern preludierar länge. Musikanterna sitta uppkrupna som skräddare på en bänk eller på golfvet på kuddar. De svänga på sig medan de spela, sluta upp en stund för att dricka, knapra på något eller stämma instrumenten, de utbyta några skämtsamma ord och återgå sedan nonchalant till spelet. I denna musik, rytmisk i kontratempo, finnas plötsliga pauser, som komma åhöraren att häpna. Daraboukkan ackompanjerar doft, som pulsslag. Denna musik kan endast jämföras med en flock fåglars fantastiska och entoniga sång, där ungefär samma melodi upprepas nästan unisont och alltid i moll.

Efter preludierandet börjar sångaren eller sångerskan. Den arabiska rösten äger ingen motsvarighet i europeiska strupar. Den är för oss omöjlig att imitera. Araberna sjunga alltid i falsett och med näsljud. Inga tydliga, bestämda toner. Det skulle vara oss omöjligt att efterhärma en enda fas i deras sång, som består af portamenton, drillar, suckar, snyftningar, utrop och höga skrik som verka hjärtslitande. Och i denna konstfulla men ändå så naturliga sång tyckes den mänskliga instinktens rop förtona i natten. Europeiska nerver fördraga i allmänhet icke den arabiska tonkonsten.

I Orienten känner man icke vårt brutala applåderande, som kommer som örfilar ofvanpå musiken. När man vill lyckönska eller uppmuntra sångarna, låter man höra ett doft utrop som går i ton med musiken. Och denna suck från ett auditorium som helt ryckts med är bland det mest effektfulla man kan höra.

Med undantag för några dåliga sångerskor i halft europeiserade kaféer sjunger den arabiska kvinnan endast i harem. Följaktligen äro de stora sångerskorna i Kairo och annorstädes fullkomligt okända af turisterna, i likhet med så mycket annat verkligt orientaliskt.»

Kortligen, den muselmanska musiken är alltjämt för flertalet europeer ett fullkomligt stängdt rum. Den är det österländska mysteriets sista tillflyktsort och sista skatt, som, trots Rimskys Schéhérazade och Antar och de Debussyska mycket aflägsna släktingarna, ännu är orörd, därför att den för det profanerande Europa är omöjlig att uppfatta eller återge.

Arbeta för
SVENSK
MUSIKTIDNINGS
spridning.

Musiknotiser

från hufvudstaden och landsorten.

Kammar-musikföreningens program under höstsäsongen är nu detaljeradt uppgjordt. Den första konserten ägde, som på annat ställe i dagens nummer omtalas, rum den 10. oktober, hvarvid Kjellströmska kvartetten och herr Carl Lejdström medverkade. Äfven vid den andra konserten den 22. oktober medverkar den Kjellströmska kvartetten, utförande Beethovens stora Ess-dur-kvartett op. 127. Därjämte biträder pianisten Alfred Roth, hvilken dels utför en sonat af en gammal engelsk tonsättare vid namn Arne, dels tillsammans med hr Kjellström exekverar Peterson-Bergers andra sonat för violin och piano. Vid den tredje konserten den 5. november rycker violinisten Julius Ruthström in såsom medverkande. Denne låter höra sig dels i en solosonat af Reger, dels i en sonat af en ung tysk kompositör Karl Kämpz. Programmet upptager dessutom en stor femsatsig serenad af Sinding, hvilken spelas af hr Ruthström, violinisten Sigrid Lindberg och pianisten Aurora Molander. Vid den fjärde konserten får man göra närmare bekantskap med operans nye andre konsertmästare hr Turicchia, hvilken kommer att bilda en egen ensemble. Den sista höstkonserten, som anordnas den 3. december, kommer att bjuda på medverkan af professor César Thomson. För vårsäsongen är redan aftal träffadt med Capet-kvartetten, hvilken engagerats för konserten den 10. mars. Kvartetten skall utföra Beethovens F-dur-kvartett op. 135, en kvartett af fransmannen Ravel samt en Mozartkvartett i D-dur. Under våren skall vidare Kjellströmska kvartetten medverka vid tre konserter.

Operapremiär. K. teatern förbereder f. n. framförandet af en treaktsopera »Öfverste Chabert» af Hermann von Waltershausen till text efter Balzacs roman »Comtesse de deux maris». Verket, som hade sin premiär å operan i Frankfurt a M. i januari i år och där rönte en storartad framgång, har sedermera gifvits eller antagits å en stor del af Europas operascener. Det har sålunda nyligen med framgång uppförts i Posen och kommer i slutet af månaden att äfven gifvas i München.

K. teaterns symfonikonserter börja i slutet af denna månad och gifvas desamma under anförande af hofkapellmästare Järnefelt. De fem konserterna äro ägnade åt Beethoven, hvilkens samtliga nio symfonier komma till uppförande: Å första konserten första och andra symfonierna, å andra konserten tredje och fjärde, å tredje konserten femte och sjätte, å fjärde konserten sjunde och åttonde samt å femte konserten nionde symfonien. Första konserten äger rum fredagen den 25. oktober.

Operasångaren Emile Stiebel kunde den 27. september fira sitt tioårsjubileum som operasångare. Nämnda dag år 1902 debuterade han nämligen som Leporello i »Don Juan».

Nytryckt komposition af Franz Berwald. På initiativ af och med bidrag från Franz-Berwald-stiftelsen har i dagarna på Abr. Hirschs förlag i Stockholm utkommit i partitur och stämmor uvertyren till Berwalds stora opera »Estrella de Soria», eller som den på titelbladet benämnes »Tragische Ouverture».

Tonsättaren Emil Sjögren utgifver i dagarna på Wilhelm Hansens förlag sin sonat för violoncell och piano, som förra säsongen utfördes vid en af herr Sjögrens konserter i Stockholm.

Director musices Hugo Alfvén har just lagt sista handen vid ett nytt större verk, nämligen scenmusiken till Verner von Heidenstams »Spåmannen». Herr Alfvén har blifvit anmodad att i januari 1913 dirigera ett par af Filharmoniska sällskapets konserter i Hälsingfors, hvilken önskan hr Alfvén sannolikt kommer att tillmötesgå.

Musikföreningen förbereder ett framförande under innevarande säsong af Beethovens Missa solemnis i D-dur.

Den forna operasångerskan Mina Wallensteen, född Gelhaar, fyllde den 8. ockt. 75 år. Säkerligen bevara ännu många stockholmare minnet af hennes korta men så lysande teaterbana, då hon 1857—1866 uppträdde i hufvudstaden i många af den tidens mest populära operor. Dotter till operasångerskan Mathilda Gelhaar engagerades hon redan vid 21 års ålder vid operan. Genom sitt ovanligt behagliga utseende, sin höga och klingande koloratursopran och sitt spirituella temperament blef hon snart den mest firade bland sina kamrater.

Hennes första framträdande på scenen var som pagen i »Figaros bröllop»; det var på Foronis tid. Senare spelade hon Susanna i samma pjäs; vidare Isabella i »Robert», drottning Margot i »Hugenotterna», Rosina i »Barberaren», Anna i »Hvita frun», Adina i »Kärleksdrycken», Marie i »Regementets dotter», Katarina i »Kronjuvelerna», Pamina i »Trollflöjten», Rose Friguet i »Villars dragoner», Zerlina i »Fra Diavolo», Adele i »Svarta Dominon», Markisinnan i »Elviras saga» m. fl.

Då hon gifte sig med dåvarande operachefen frih. Eugène von Stedingk, lämnade hon operan. Bland barnen i detta äktenskap märkes nuvarande operachefen grefve Hans von Stedingk. År 1871 blef hon änka, men ingick 1883 nytt äktenskap med sedermera kammarrättsrådet J. A. Wallensteen.

Sista gången hon uppträdde offentligt i Stockholm var år 1874 på Fritz Arlbergs afskedsrecett tillsammans med hr Arnoldson, fru Strandberg m. fl.

Teresa Carreno, hvilken som bekant nu kan fira sitt 50-års-jubileum som pianist, gifver i höst två konserter i Stockholm nämligen den 18. och 21. oktober, båda å Musikaliska akademien.

Sophie Cysch 65 år. Tisdagen den 15. fyllde en af våra på sin tid mest firade operettsångerskor, fru Sophie Cysch, född Wiberg, 65 år. Ehuru konstnärinnan sedan en lång följd af år lefver i sträng tillbakadragenhet, bruten af sjukdom, är hon säkerligen icke glömd af teatervänner.

Redan som aktris ådagalade hon i början af 1870-talet dramatisk talang i flera maktpåliggande roller, exempelvis Anna i »Familjen Daniche'f», Olga i »Dagvard Frey», Sigrid i »Bröllopet på Ulfåsa». När hon sent omsider under ett besök i Paris gjorde allvarliga sångstudier, visade det sig, att hon hade en förträfflig röst, och hon firade triumfer, särskildt som Niniche, Lili-, Giroflé-Girofla, Sköna Helena och Den sköna Galathea m m.

Fru Cysch, som i Stockholm först var engagerad vid k. teatern, uppträdde efter sitt giftermål år 1882 såsom gäst omväxlande på Mindre, Nya, Södra och Djurgårdsteatrarna, tills på 1890-talet hennes teaterbana afslutades.

En konsertturné af intresse anordnas under senare hälften af oktober månad af violinisten Julius Ruthström och operasångaren Augustin Kock, med pianisten Marie Schnejder som ackompagnatris.

Turnén börjar den 14. i Linköping och fortgår därefter genom Östergötland, Västergötland och Värmland till Göteborg.

Sedan styres kosan till Skåne, där man gästar Hälsingborg. Här är hr Kock engagerad vid Nordvästra Skånes orketserförening för en nordisk balladkonsert den 22. oktober. Direktör Olof Lidner är dirigent för nämnda förening.

Sedan fullföljes turnén genom Skåne, med uppehåll i Malmö, och öfver Blekinge till Kalmar, där turnén afslutas.

Fröken Signe Hebbe, som i dagarna återflyttar till Stockholm, fortsätter för att tillmötesgå mångas önskan, sin undervisning i sång, rollers instudering och plastik, hvarom närmare genom annons i detta nummer.

Sällskapet för svenska kvartettsångens befrämjande inbjuder äfven i år svenska tonsättare till pristäflan för manskvartetter. Täflingsprisen äro sex: ett första å 500 kr., 2 andra å 300 kr. och 3 tredje å 100 kr. Såsom prisdomare fungerar hrr dir. music. Hugo Alfvén, dir. O. Th. Sandberg och hofkapellm. R. Henneberg. Täflingsskrifterna skola vara inlämnade senast den 1. dec. i Carl Johnn's musikhandel, Stockholm, och försedda med motto, däraf afskrift skall finnas å ett medföljande förseglad kuvert, innehållande kompositörens namn och adress.

Rättelse.

I signaturen C. v. P:s musikbref från franska Rivieran, som stod infördt i N:o 4—5, kom i P. S. af misstag att på tal om framförandet af Mascágnis »Isabeau» i Neapel stå Leopold *Mugnóne* i st. f. *Muratóre,* hvilket härmed rättas.

Musiknotiser

från utlandet.

Dortmunds orkester firar jubileum. I dagarna har Dortmunds filharmoniska orkester och dess grundare, kgl. musikdirektor Georg Hüttner, firat sitt 25-årsjubileum. Orkestern har under sin tillvaro utöfvat en musikaliskt mycket fruktbärande verksamhet ej blott i Dortmund, utan äfven i andra städer i Westfalen. Tack vare direktor Hüttners intresse har äfven svensk musik blifvit omhuldad, hvarom senast musikfesten i somras gaf ett vackert vittnesbörd.

Jubileet har den 6. och 7. dennes högtidlighållits med en folkkonsert och två festkonserter, hvarjämte en festbankett anordnats i Dortmunds rådhus.

Svensk musik i utlandet. Härom dagen gafs enligt tyska tidningar en konsert i staden Arnsberg i Westfalen, hvarvid följande svenska kompositioner kommo till utförande: sonat i G-dur för violin och piano af Peterson-Berger, sånger af Sjögren och Alfvén samt två fantasier, opus II, för piano af Stenhammar. Konserten gafs af musikföreningen i Arnsberg, och de uppträdande solisterna voro pianisten fru Ellen Saatmeher-Sohlioper från Barmen, altsångerskan fröken Agnes Leydhecker från Berlin samt professor Henri Marteau. På Marteaukvartettens tredje kammarmusikkonsert för denna säsong den 27. december i Singakademie i Berlin annonseras till uppförande Stenhammars stråkkvartett i A-moll opus 25.

Nina Grieg, den norske tonskaldens änka och en gång en ypperlig romanssångerska, skall trots sina 67 år åter beträda konsertestraden, enligt ett högst otroligt meddelande från Schwerin. Vid abonnemangskonserterna därstädes kommer äfven en nordisk trio att uppträda, bestående af Ellen Beck, Johanne Stockmarr och Griegs änka, hvilka tillsammans skola ge en Griegafton. Meddelandet tål bekräftelse.

Svensk sångerska i Tyskland. Fru Walleni-Strandberg gasterade nyligen på stora operan i Hamburg såsom Elsa i Lohengrin med en sådan framgång att direktören inviterade henne till fortsatta gästspel under vintern. Fru Walleni-Strandberg är för de närmaste åren engagerad vid Hofteatern i Hannover, där hon på kort tid förvärfvat sig stor popularitet.

Konservatoriet i Petersburg firade i förra veckan sitt 50-årsjubileum. Den 21. september 1862 öppnades nämligen de »musikaliska klasser», som sedermera erhöllo benämningen konservatorium. Initiativtagare till konservatoriets grundande var A. G. Rubin-

stein, som äfven blef dess förste direktor. På grund af tvistigheter och intriger afgick han efter 5 år, men beklädde direktorsposten för andra gången åren 1887—1891. Rubinstein tillkommer äran icke blott af konservatoriets grundläggning, utan äfven till stor del af den storartade utveckling och framgång, detsamma nått under sin 50-åriga tillvaro. Elevantalet, som första året var 200, öfverstiger nu 2,000. Konservatoriet i Petersburg har spelat en ofantlig roll i det musikaliska lifvets utveckling i Ryssland, i det att bl. a. nästan samtliga Rysslands musikaliska storheter där fått sin utbildning, såsom Tsjaikowskij, Davydov, Rimskij-Korsakov o. s. v. Direktor är sedan år 1905 kompositören Glasunov.

Caruso återuppträdde den 7. dennes på kungliga operan i Berlin efter ett års bortovaro, mött af allmänt jubel. Hans röst säges vara vida bättre än för ett år sedan samt ha ökats i kraft och glans och hans Joséframställning i »Carmen» har vunnit i innerlighet och djup. Såsom Carmen skördade fröken Marguerita Sylva från Opéra-comique i Paris äfvenledes entusiastiskt bifall. Carusos gästspel kommer blott att omfatta fyra föreställningar.

Musikfest i Berlin. Med anledning af kejsar Wilhelms 25-års-regeringsjubileum skall i slutet af april nästa år föranstaltes en Bach-Beethoven-Brahms-festvecka i Berlin med Arthur Nikisch och Siegfried Ochs som dirigenter.

Den franska musikfesten i Schwerin, som tillkommit genom prof. Henri Marteaus initiativ, äger under hans medverkan rum från 12.—15. oktober. Det blir ett motstycke till sommarens svenska musikfest i Dortmund och kommer att gifva en allsidig bild af den franska musiken i våra dagar.

Shakespearekonserter ha nyligen föranstaltats i London af den berömde dirigenten Henry Wood. De tio konserterna upptogo verk, inspirerade af Shakespeares dramer, däribland 34 uvertyrer och 12 symfoniska dikter. Den äldste företrädde komponisten var J. Wilson från slutet af 1500-talet.

Samuel Coleridge-Taylor, den ryktbare engelska komponisten, har nyligen aflidit i London. Förutom genom en mängd orkesterverk och kammarmusiksaker, för hvilka Joachim gjorde propaganda, är han mest känd genom sitt körverk »Hiawatha». Han var son af en neger och en engelska.

»Symfonisk scendikt» är det löftesrika namnet på en ny musikalisk konstform, uppfunnen af Marziano Perosi och Walter Friedemann. Enligt ett meddelande skall den bestå af en förening af en symfoni »med en ordlös framställning af en händelse på scenen».

Världens största orgel skall inom kort invigas i Mikaelikyrkan i Hamburg. Den är byggd af Walcker & Co. och har 163 stämmor fördelade på 5 manualer och pedal samt öfver 12,000 pipor.

»Parsifal» kommer att uppföras på Stora operan i Paris i januari 1914, enligt hvad operans direktör Messager meddelar.

Abbé Perosi, den bekante italienske oratoriekomponisten, har nyss afslutat ett sceniskt verk, »Jenny», bestående af prolog och tre akter.

»Kärleksbojor», d'Alberts nya opera, skall den 15. oktober samtidigt ha premiär i Dresden och Wien. Komponisten sysselsätter sig redan med en ny opera, »Slafvinnan från Rhodos», med text af Roda Roda och Gustav Meyrink. Premiären lär komma att äga rum i München under denna säsong.

Wagner i Valhalla. Prinsen-regenten af Bajern har bestämt, att med anledning af Wagners 100-års-dag mästarens marmorbyst skall uppställas i Valhalla vid Regensburg.

Musiker och tuberkulos. Med stöd af statistiska tabeller redogör en engelsk forskare för tuberkulosens härjningar inom olika yrken och har därvid kommit till det öfverraskande resultat, att läkare äro de minst angripna och därnäst präster. Därpå följa juristerna. Mest påfallande är lungsotens utbredning bland musiker, af hvilka 26 på hundra falla offer för sjukdomen.

Webers »Oberon» har musikaliskt och textligt undergått en grundlig revision af Weingartner och skall i denna nya gestalt uppföras på juldagen i Hamburg.

J. G. Malmsjö
PIANINON
FLYGLAR
Göteborg.

Lektioner

i **sång** (efter den gamla italienska metoden), i **rollers instudering** samt i **plastik** (med särskildt afseende på scenisk framställning).

Anmälningar mottagas Danderydsgatan 4, 4 tr. (Allm. tel. Ö. 3764) från den 20. oktober.

Signe Hebbe.

Stipendier för Svenska tonsättare.

Ansökning om erhållande af stipendium från det å Kungl. Musikaliska Akademiens stat uppförda reservationsanslag äfvensom angående förlängning af sådant stipendium ställes till Kungl. Maj:t och inlämnas till Akademien före nästinstundande december månads utgång.

Stipendium utgår med minst 1,000 och högst 2,000 kronor om året.

Vill sökanden använda stipendiet till utrikes studieresa, bör ansökningen innehålla uppgift å ändamålet med resan, den tid sökanden anser därtill nödig och de orter han under samma resa ämnar besöka.

Ansökningen skall vara åtföljd af:

1:o) prästbetyg;

2:o) utaf sökanden självständigt utförda, tydligt skrifna tonsättningar.

I öfrigt hänvisas till Kungl. brefven den 2. februari 1894 och den 11. juni 1909, hvilka finnas tillgängliga hos Akademiens sekreterare.

Stockholm den 18. oktober 1912.

Å Kungl. Musikaliska Akademiens vägnar:

Karl Silverstolpe.

(G. A. S. 30521.) *Karl Valentin.*

Sällskapet för svenska kvartettsångens befrämjande

inbjuder svenska tonsättare till täflan om pris för flerstämmiga sånger för mansröster. Kompositionerna skola vara skrifna till svensk text efter fritt val och utan ackompagnement, förbehållande sig sällskapet ägande- och förlagsrätt till de arbeten, som blifva prisbelönade. Täflingsprisen äro: ett första pris å kr. 500, två andra å kr. 300 och tre tredje å kr. 100. Prisdomare äro: Musikdir. O. Th. Sandberg, Dir. musices Hugo Alfvén och Hofkapellmästaren R. Henneberg. Kompositionerna skola insändas till Carl Johnn's musikhandel, Järntorget 78, senast den 1. december 1912 och vara försedda med tydligt skrifvet motto, däraf afskrift skall finnas å ett medföljande förseglad kuvert, innehållande kompositörens namn och adress. Icke prisbelönad men lämplig komposition kan efter öfverenskommelse inköpas, hvarvid rätt att bryta medföljande namnsedel förbehålles.

Stockholm i Juni 1912.

(S. T. A. 304709.) **Styrelsen.**

INNEHÅLL:

Anna Karlsohn (med porträtt). — Musikprocessen i Uppsala år 1800. — Ur Stockholms Allmänna sångförenings historia. — Om kritikerns självkritik. — Konsertlifvets reformering. — Från scenen och konsertsalen (med fyra porträtt). — Orientalisk musik. — Musiknotiser från hufvudstaden och landsorten. — Musiknotiser från utlandet. — En uppmjukningskur.

WRETMANS BOKTRYCKERI, UPPSALA 1912.